

การอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์*

The Conservation of Saendhounta Tradition Affects to Way of Life for People: Satuek, Buriram Province

พระครูรัตนญาณโสภิต

PhraKru Ratanayanasophit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹Corresponding Author: Email: pratanayanasophit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากำเนิดและพัฒนาการประเพณีแซนโฎนตาของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ และ 2) เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ผลจากการศึกษาพบว่า กำเนิดและพัฒนาการความเป็นมาประเพณีแซนโฎนตาโดยมีพระเจ้าพิมพิสาร เป็นต้นกำเนิดของแนวความคิดของประเพณี โดยชาวเขมรเห็นแนวทางในการที่จะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ให้ได้รับผลบุญกุศลที่อุทิศไป ทำให้ทุกขเวทนาจากบ่วงกรรมมีความบรรเทา ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแซนโฎนตาเห็นแนวทางในการที่จะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ให้ได้รับผลบุญกุศลที่อุทิศไป ทำให้ทุกขเวทนาจากบ่วงกรรมมีความบรรเทาเบาบางลง จึงให้มีการจัดพิธีแซนโฎนตาขึ้น แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ สะท้อนให้เห็นความรัก ความเมตตา ความกรุณา ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และชุมชน ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามประเพณีและพิธีกรรมแซนโฎนตา (สารทเดือนสิบ) ก็จะถูกสังคมลงโทษกล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญู และเชื่อว่าคนที่อกตัญญูจะประสบแต่ความล้มเหลวในชีวิต หากความสุขความเจริญไม่ได้ การทำประเพณีแซนโฎนตา ถือได้ว่าผู้ที่ได้ทำเป็นผู้มีใจชอบในการทำบุญสุนทาน มีพื้นฐานนิสัยที่แสดงออกถึงความโอบอ้อมอารี รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติตน ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ส่งผลต่อ สังคม และประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เราต้องเข้าร่วมตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงแม้จะเสียชีวิตไปแล้ว ก็ยังมีการอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่สิ้นชีวิตไปแล้วโดยมีความเชื่อว่าบุญกุศลที่ทำให้เมื่อมีการสิ้นชีวิตไปแล้วจะส่งผลบุญให้ผู้ที่เสียชีวิตนั้น ได้ไปสู่สุคติภพภูมิที่ดี

คำสำคัญ: การอนุรักษ์; ประเพณี; แซนโฎนตา

* Received March 6, 2020; Revised March 28, 2020; Accepted April 5, 2020

Abstract

This research article aimed 1) to study the origin and development of Saendhounta Tradition of Satuk people. BuriRam Province and 2) to study the conservation of Saendhounta Tradition that affects the way of life of the people of Satuek District Buri Ram Province

The results of research were found that the origin and development of the history, Saendhounta Tradition. With Pim Pisarn as the origin of the concepts of tradition The Khmer people have seen ways to dedicate merit to spirits, ancestors, grandparents, parents to receive the merit. Causing distress from suffering from karma Beliefs about the Saendhounta Tradition saw a way to dedicate a charitable contribution to spirits, ancestors, grandparents, parents to receive the dedicatory merit. Causing distress from suffering from karma, with less relief Therefore the Saendhounta Tradition was held. Show gratitude to benefactors reflecting the love, kindness, compassion of family members, relatives and communities. If anyone did not follow the tradition and rituals of Saendhounta Tradition (Sart-tenth month) would be punished by society accused of being ungrateful. The believe has been ungrateful not only fail in life and find happiness and prosperity. Saendhounta Tradition Considered that those who have made a penchant for philanthropy. There are basic habits that show bountifulness. Generosity Sympathize with others As a result of one's conduct According to the teachings of Buddhism all affect the society and the traditions and rituals that we had to join from birth to death. Including even passing away There is also a charitable dedication to those who have died, with the belief that the merit that, when made dead, would give merit to those who have died and gone to a great paradise.

Keywords: Conservation; Tradition; Sandontatradition

บทนำ

ชาวไทยเชื้อสายเขมร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการนับถือ “ผีบรรพบุรุษ” หรือ “โณนตา” หมายถึง ผีปู่ย่า ตายาย และบุพการีที่เสียชีวิตไปแล้วอย่างเหนียวแน่น และถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันยังคงมีการเซ่นไหว้ เพื่อบอกกล่าวผีบรรพบุรุษเมื่อมีเด็กเกิดใหม่ งานบวช งานแต่งงาน หรือ เวลาประสบโชคดีในชีวิต เพื่อให้ดวง วิญญาณได้ร่วมรับรู้และแสดงความยินดี แต่ถ้าหากมีสมาชิกครอบครัวประสบเคราะห์กรรม ป่วยไข้ไร้สาเหตุ ก็ต้องมีพิธีเซ่นไหว้ขอขมา หรือขอพรให้ดวงวิญญาณช่วยปกป้องคุ้มครอง เชื่อว่าเรื่องราวจะกลายเป็นดีได้ (Koawdee, 2016) การให้ความสำคัญกับผีบรรพบุรุษ นอกจากปรากฏในพิธีเซ่นไหว้ช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญของชีวิตในช่วงเวลา

สารทเดือนสิบ (แคเบ็ณฑ์) ทุกปี ยังมีงานบุญหรือประเพณีสำคัญประจำปีที่ได้รับการปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

ชาวไทยเชื้อสายเขมรเรียกว่า “แซนโหมงตา” และกำหนดให้มีการประกอบพิธีเซ่นไหว้ภายในครอบครัว หรือสายตระกูลในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 10 (Burirum Provincial Cultural Office, 2010) คำว่า “แซนโหมงตา” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย “แซน” เป็นคำกริยา แปลว่า เซ่นไหว้หรือบูชา “โหมงตา” เป็นคำนาม ตามรูปคำแปลว่า ยายตา มีนัยได้ทั้งคนตายและคนเป็นขึ้นอยู่กับการบริบทที่ใช้ ในที่นี้ หมายถึงบรรพบุรุษทั้งหลายทั้งปวงที่ล่วงลับไปแล้ว อาทิ พ่อ แม่ ปู่ย่า ตา ยาย เรียกรวมๆ ว่า “โหมงตา” (Phra Soklim Thammarato, 2017) “แซนโหมงตา” เป็นทั้งชื่อเรียกงานบุญ (ประเพณี) และคำเรียกเฉพาะพิธีช่วงเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ และคงเป็นไปเช่นเดียวกับงานบุญหรือประเพณีเพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษของกลุ่มชาวไทยในภาคอื่นๆ ภาคกลางเรียกวันสารท ภาคอีสานเรียกบุญข้าวสาก ภาคเหนือเรียกบุญสลากภัต และภาคใต้เรียกบุญเดือนสิบ หรือบุญชิงเปรต ชื่อประเพณี “แซนโหมงตา” นี้อาจเรียก “บ็อน (แค) เบ็ณฑ์” หรือ “บุญสารทเดือนสิบเขมร” ก็ได้ (Koawdee, 2016) ประเพณีนี้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ โดยมีฐานความเชื่อเรื่องความมีอยู่ของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ และอำนาจในการให้คุณให้โทษแก่ผู้ที่ยังมีชีวิต คอยผลักดันให้ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายเขมรช่วยกันรักษาและสืบทอดประเพณีที่มีมาแต่โบราณนี้ให้คงอยู่ และจากความเชื่อที่ว่า ในรอบหนึ่งปีเทวดาหรือพญายมจะปล่อยดวงวิญญาณของบรรพบุรุษได้มาเยี่ยมเยียนลูกหลานในโลกมนุษย์ปีละครั้ง เพื่อให้มารับส่วนบุญส่วนกุศลที่ลูกหลานได้ทำไปให้ โดยเริ่มตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 10 ถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 (Chomdee, 2010) กอปรกับคนเฒ่าคนแก่ยังคงบอกเล่าต่อๆ กันมาว่า ดวงวิญญาณจะยังคงวนเวียนดูแลและให้ความคุ้มครองลูกหลานอยู่เสมอ ยิ่งตอกย้ำให้ความสำคัญของความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษฝังแน่นในความคิด ก่อเกิดเป็นจิตวิญญาณด้านการอนุรักษ์ในชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมร จนเกิดการสืบทอดและผลิตซ้ำพิธีกรรมต่างๆ ในช่วงประเพณีแซนโหมงตา (Koawdee, 2016)

ประเพณีแซนโหมงตาเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา “โหมงตา” หมายถึง การทำบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ให้ได้รับกุศลผลบุญที่ลูกหลานได้อุทิศให้ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประเพณีอันดั้งเดิมของจังหวัดบุรีรัมย์ที่ชนเผ่าเขมรในท้องถิ่นได้ถือปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งตรงกับแรม 14 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี (Burirum Provincial Cultural Office, 2010) โดยในวันนี้ชนเผ่าเขมรในท้องถิ่นจะถือว่าเป็นวันรวมญาติซึ่งทุกคนจะหยุดภาระหน้าที่การทำงานทั้งหมดและนัดหมายไปรวมกัน ณ บ้านที่เป็นจุดศูนย์กลางของครอบครัว โดยเฉพาะบ้านของผู้ที่อาวุโสที่สุดของครอบครัว พร้อมกับเตรียมอาหาร เช่น ไก่เนื้อ หมู ปลา ข้าวสาร ข้าวสวย ผลไม้ ขนม กระยาสารท และข้าวต้มหางยาวใส่กระเชอโหมงตาและอาหารคาวหวานที่ร่วมกันปรุง เพื่อเตรียมเซ่นไหว้บรรพบุรุษของตนที่ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีแซนโหมงตา นอกจากจะเป็นการอุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ยังเป็นกุศโลบายของบรรพบุรุษที่มีจุดมุ่งหมายให้ลูกหลานได้แสดงออกถึงความกตัญญูแก่เวทิต่อผู้มีพระคุณ และยังมีโอกาสได้พบปะญาติมิตร เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความสามัคคีระหว่างพี่น้องในตระกูลเดียวกัน ญาติมิตรได้พึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยังมีความเชื่อว่าวันแซนโหมงตา ถ้าลูกหลานคนใด

ไม่ได้จัดทำหรือไม่ไปร่วมแซนโฌนาตาโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร โฌนาตาหรือบรรพบุรุษอาจไม่พอใจ ส่งผลให้การดำรงชีวิตการทำมาหากินไม่ราบรื่น จิตใจเป็นกังวลไม่เป็นสุข ด้วยความเชื่อนี้ทุกคนจึงพยายามไปร่วมพิธีหรือจัดเครื่องเซ่นที่บ้านของตน เพื่อความเป็นสิริมงคลที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองและครอบครัวส่งผลให้มีความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงานต่อไป

ประเพณีแซนโฌนาตา เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแด่บรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายเขมรพื้นถิ่นในเขตอีสานใต้ (จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษ) แฝงด้วยกุศโลบายในการสร้างปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวและคนในชุมชนอีกด้วย ซึ่งลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่นพร้อมใจกันเดินทางกลับบ้านเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลแด่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ตลอดจนการแสดงความกตัญญูต่เวทีแก่ผู้ใหญ่หรือผู้มีพระคุณที่ยังคงมีชีวิตอยู่ ประเพณีดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นเพียงการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษของลูกหลานและยังสร้างความสัมพันธ์ ความรักความอบอุ่นของสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ ตลอดจนการสร้างสามัคคีของคนในชุมชนอีกด้วยและตราบไต่ที่ชาวไทยเชื้อสายเขมร (และชุมชนเขมรอื่นๆ) ยังมีผีบรรพบุรุษเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจ ตราบไต่ที่พวกเขาเชื่อว่าเป็นบุญกรรมเป็นสิ่งนำพาสุขทุกข์แก่มนุษย์ในโลกหลังความตาย และพระสงฆ์คือผู้ช่วยคลายความทุกข์ร้อนแก่ดวงวิญญาณ ตราบไต่ที่ผู้คนยังเชื่อว่าเดือนสิบดวงวิญญาณจะได้รับการปล่อยให้กลับมาเยี่ยมมนุษย์หนึ่งครั้ง ตราบไต่ที่วัดและพระสงฆ์ยังเป็นที่พึ่งทางใจของพุทธศาสนิกชนและตราบไต่ที่สำนึกแห่ง “ความกตัญญูต่เวทีต่อญาติผู้ใหญ่” ทั้งที่ตายไปและยังมีชีวิตยังฝังแน่นอยู่ในใจของผู้คน ตราบไต่ นั้น ประเพณีแซนโฌนาตาก็คงดำรงอยู่และทำหน้าที่ประสานยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี ผีกับพระ พระกับคน และคนกับคน ให้คงอยู่ตลอดไป และกลายเป็น 17 วันที่กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรที่นี่ และที่อื่นๆ ตั้งตารอให้มาถึงทุกๆ ปี (Koawdee, 2016) หากพิจารณาแนวคิดหรือสาระสำคัญที่ซ่อนอยู่ในรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมตลอดช่วง 17 วันของงานประเพณี พบว่าไม่ได้มีเป้าหมายให้ “คนเป็น” ได้แทนคุณ “คนตาย” เท่านั้น แต่บรรพชนได้ใช้งานบุญเป็นกุศโลบายเตือนสติไม่ให้ลูกหลานมองข้ามความสำคัญของญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิต รวมทั้งใช้ประเพณีพิธีกรรมเป็นเครื่องมือ ปลูกฝังความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีแก่สมาชิกในสังคมไปพร้อมกัน

ดังนั้นประเพณีแซนโฌนาตาก็เป็นประเพณีที่สำคัญสำหรับชาวไทยเชื้อสายเขมรบุรีรัมย์ในรอบปี กระทำขึ้นเพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อบรรพบุรุษ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ปู่ย่า ตายาย ที่ล่วงลับไปแล้วหรือผีบรรพบุรุษ หรือผู้อื่นที่ล่วงลับไปแล้ว โดยไม่เจาะจงว่าเป็นใครอีกด้วยดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับวิเคราะห์ประเพณีแซนโฌนาตาที่มีต่อวิถีชีวิตและการประยุกต์ใช้ของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อหาแนวทางในการฟื้นฟู ส่งเสริม และอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืนสืบไป ตลอดจนเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากำเนิดและพัฒนาการประเพณีแซนโฎนตาของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยไว้ดังนี้

1.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง การอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

1.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมายในเขตชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

1.3 ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้นำพิธี นักวิชาการ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ร่วมพิธี

1.4 ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ กำเนิดและพัฒนาการประเพณีแซนโฎนตาของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์และการอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลด้านประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สามารถให้ข้อมูลได้ในเขตอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำพิธี จำนวน 1 คน 2) นักวิชาการ จำนวน 5 คน 3) กลุ่มพระสงฆ์ จำนวน 5 รูป 4) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ร่วมพิธี จำนวน 14 คน รวม 25 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งออกแบบสัมภาษณ์เป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คือ ข้อคำถามข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 คือ ข้อคำถามเกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาการประเพณีแซนโฎนตาของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 3 ข้อ ส่วนที่ 3 คือ ข้อคำถามขั้นตอนในการประกอบพิธีประเพณีแซนโฎนตาของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 3 ข้อ ส่วนที่ 4 คือ ข้อคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 3 ข้อ

3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัยขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) สร้างแบบสัมภาษณ์ จากกรอบเนื้อหาของวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบโจทย์การวิจัย 2) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ 4) นำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้ 5) นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.1 รวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อรรถกถา

2. รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ข้อมูลที่เป็นเอกสารงานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา หนังสือหรือตำรา เอกสารที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีแผนภูมิโบราณที่มีผลต่อวิถีชีวิตงานวิจัยและเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

4.2 ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปยังกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 รูป/คน

4.3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 รูป/คน จำนวน 30 ฉบับ และรับคืนมาด้วยตนเองทั้งหมดแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

4.4 เมื่อได้แบบสัมภาษณ์มา จำนวน 30 ฉบับ ถือว่าเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้ว นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4.5 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะทำให้ควบคู่กับการสัมภาษณ์การสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำพิธี นักวิชาการ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ร่วมพิธี

4.6 ผู้ร่วมกิจกรรมในเขตอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ในพื้นที่ และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน

4.7 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาการประเพณีแผนภูมิโบราณของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ขั้นตอนในการประกอบพิธีประเพณีแผนภูมิโบราณของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์และ การอนุรักษ์ประเพณีแผนภูมิโบราณที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิด สภาพปัจจุบัน และปัญหาการจัดการอนุรักษ์ประเพณีแผนภูมิโบราณที่มี

ผลต่อวิถีชีวิตเพื่อแสดงตัวชี้วัดความสำเร็จในการอนุรักษ์ประเพณีแซนโหม่งตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนามโดยใช้วิธีอธิบายเชิงพรรณนา ตามวัตถุประสงค์ในประเด็นต่างๆ คือ กำเนิดและพัฒนากการประเพณีแซนโหม่งตาของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ และ การอนุรักษ์ประเพณีแซนโหม่งตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

5.2 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้การแปรความ การตีความ นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

5.2 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย

5.3 เขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์กำเนิดและพัฒนากการประเพณีแซนโหม่งตาของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

กำเนิดและพัฒนากการความเป็นมาประเพณีแซนโหม่งตามีความเป็นมายาวนาน โดยมีพระเจ้าพิมพิสาร เป็นต้นกำเนิดของแนวความคิดของประเพณี โดยชาวเขมรเห็นแนวทางในการที่จะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ให้ได้รับผลบุญกุศลที่อุทิศไป ทำให้ทุกขเวทนาจากบ่วงกรรมมีความบรรเทาการแผ่เมตตาสามารถอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผีบรรพบุรุษ หรือผีต่าง ๆ ได้ และการแผ่เมตตาในยุคของตนได้แซนโหม่งตาให้แก่ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตา ยาย พ่อแม่ไปแล้ว รุ่นลูกจะต้องแซนโหม่งตาให้ตามเหมือนกัน และออกกุศโลบายต่าง ๆ ให้ลูกหลานต้องปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันไปไม่สิ้นสุด เช่น ถ้าญาติหรือลูกหลานประกอบพิธีแซนโหม่งตาและทำบุญอุทิศให้ ก็จะอวยพรให้ญาติหรือลูกหลานมีความสุขความเจริญ ประกอบอาชีพประสบผลสำเร็จมีเงิน มีทองใช้ แต่ถ้าไม่ทำพิธีแซนโหม่งตาก็คะไรไร และสาปแช่งญาติ หรือลูกหลานไม่ให้มีความสุขความเจริญ ประกอบอาชีพผิดเคื่องไม่ราบรื่น

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแซนโหม่งตาของชาวอำเภอสตึกจังหวัดบุรีรัมย์ ความเชื่อของชาวเขมรเชื่อว่าเมื่อถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ประตูนรกจะเปิด ผีในยมโลกจะเดินทางมาเยี่ยมญาติได้โดยชาวเขมรเห็นแนวทางในการที่จะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ให้ได้รับผลบุญกุศลที่อุทิศไป ทำให้ทุกขเวทนาจากบ่วงกรรมมีความบรรเทาเบาบางลง จึงให้มีการจัดพิธีแซนโหม่งตา ขึ้น และให้มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมา ซึ่งเชื่อว่าถ้าในยุคของตนได้แซนโหม่งตาให้แก่ ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ไปแล้ว รุ่นลูกจะต้องแซนโหม่งตาให้ตนเหมือนกัน เพื่อให้ลูกหลานต้องปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันไปไม่สิ้นสุด

2. ผลวิเคราะห์การอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ประเพณีแซนโฎนตามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์อิทธิพลอย่างมากมีความสำคัญและปฏิบัติสืบทอดติดต่อกันมายาวนานของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ สะท้อนให้เห็นความรัก ความเมตตา ความกรุณา ความผูกพัน ของสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และชุมชน ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามประเพณีและพิธีกรรมแซนโฎนตา (สารทเดือนสิบ) ก็จะถูกสังคมลงโทษกล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญู และเชื่อว่าคนที่อกตัญญูจะประสบแต่ความล้มเหลวในชีวิตหาความสุขความเจริญไม่ได้ ความเชื่อดังกล่าวซึ่งมีการเช่่นสรวงบูชา เพื่อให้บรรพบุรุษพอใจ ท่านก็จะคอยคุ้มครองอวยชัย ให้พร ให้ลูกหลานประสบผลสำเร็จในชีวิตมีความสุขความเจริญอีกหนึ่งประเพณีดี ๆ ที่ชาวไทยเชื้อสายเขมรยังคงมีศรัทธาเหนียวแน่น และแสดงถึงความกตัญญูที่ถูกปลูกฝังและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นประเพณีแห่งความกตัญญูที่งดงามและแฝงไปด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้แสดงถึงคุณธรรมที่เป็นเครื่องหมายของคนดี มีความกตัญญูต่อบุคคลที่เรารัก มีสัมมาคารวะคือเคารพอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ที่ตนเองนับถือหรือผู้ที่มีพระคุณต่อตนเองมี การทำประเพณีแซนโฎนตา ถือได้ว่าผู้ที่ได้ทำเป็นผู้มีใจชอบในการทำบุญสุนทาน มีพื้นฐานนิสัยที่แสดงออกถึงความโอบอ้อมอารี รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติตน ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ส่งผลต่อ สังคม และประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เราต้องเข้าร่วมตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงแม้จะเสียชีวิตไปแล้วก็ยังมี การอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่สิ้นชีวิตไปแล้วโดยมีความเชื่อว่าบุญกุศลที่ทำให้เมื่อมีการสิ้นชีวิตไปแล้วจะส่งผลบุญให้ผู้เสียชีวิตนั้น ได้ไปสู่สุคติภพภูมิที่ดี การทำเช่นนี้ทั้งแนวปฏิบัติและบอกกล่าวจากผู้เฒ่าผู้แก่ที่ทำพิธีกรรม เป็นการแสดงความรักความกตัญญูต่อบุคคลที่ให้แก่ผู้ตายไป และอีกอย่างเมื่อได้ทำบุญโดยการถวายทานแก่พระสงฆ์ ชาวไทยเชื้อสายเขมรเชื่อในเรื่องการให้ทานว่าถ้าให้ทานแล้วจะได้บุญมาก ดังนั้น ในด้านของจิตใจตนเองของชาวไทยเชื้อสายเขมรเชื่อได้ว่าได้ทำบุญแล้วได้บุญมีความสุขอิ่มเอิบใจนั่นเอง

ประเพณีแซนโฎนตานี้ หลักธรรมที่ว่าแม้ว่าผู้ที่ได้รับผลโดยตรงจากการอุทิศส่วนบุญ ในประเพณีแซนโฎนตา คือผู้อุทิศให้นั่นเอง และไม่เพียงแต่ผู้อุทิศส่วนบุญเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์ แม้เหล่าบรรพชนทั้งหลายที่ล่วงลับไป ก็ย่อมได้รับผลประโยชน์จากการอุทิศส่วนบุญของเขานั่นด้วย กล่าวคือ ถ้าหากบรรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว ไปเกิดอยู่ในภพภูมิที่สามารถรับส่วนบุญด้วยการอนุโมทนาได้ ก็เท่ากับว่าเขาสามารถสร้างเงื่อนไขที่เหมาะสมในการอนุโมทนารับในส่วนบุญได้ ซึ่งจะเป็นการทำให้เขาได้รับประโยชน์ อันสืบเนื่องมาจากการอุทิศส่วนบุญได้

อภิปรายผลการวิจัย

กำเนิดและพัฒนาการประเพณีแซนโฎนตาของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าโดยมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นต้นกำเนิดของแนวความคิดของประเพณี โดยชาวเขมรเห็นแนวทางในการที่จะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้บรรพบุรุษปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ให้ได้รับผลบุญกุศลที่อุทิศไป ทำให้ทุกขเวทนาจากบ่วงกรรมมีความบรรเทาการแผ่เมตตาสามารถอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้บรรพบุรุษ หรือผีต่าง ๆ ได้โดยเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้มีอำนาจและสามารถให้คุณและ

โทษกับมนุษย์ได้จึงต้องแสวงหาทางออกโดยการบูชาเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์บวงสรวงกราบไหว้ ซึ่งในที่สุดกลายเป็นความเชื่อที่ปฏิบัติสืบเนื่องมาเป็นประเพณีต่างๆ ในยุคต่อมา ในเชื่อเกี่ยวกับพิธีสารทในศาสนาพราหมณ์ก็เป็นความเชื่อที่มีมาช้านานก่อนพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้นแม้แต่หลักการบางอย่างในพระพุทธศาสนาที่รับเอาแนวคิดของศาสนาพราหมณ์มาใช้หากแต่มีการบูรณาการและประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับแนวคิดของตัวเอง อย่างไรก็ตามศาสนาพราหมณ์ในสังคมอินเดียก็ยังคงมีบทบาทอยู่จนถึงทุกวันนี้ คติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์นี้ เมื่อมาถึงยุคหลังได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับยุคสมัยซึ่งปรากฏหลักการที่คล้ายกันเช่น หลักมหายัญ 5 อย่างกับเรื่องการทำพิธี 5 อย่างในพระพุทธศาสนานั้นเองในกำเนิดความเชื่อของมนุษย์มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง ในยุคโบราณนั้นได้เกิดความเชื่อเรื่องพิธีลอยบาป ความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องการบูชาอำนาจลึกลับความเชื่อเรื่องการบูชาผีบรรพบุรุษและพัฒนาการมาเป็นความเชื่อของศาสนาพราหมณ์จึงถือได้ว่าพิธีสารทเป็นหลักปฏิบัติที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เมื่อพัฒนาการความเชื่อดังกล่าวได้แผ่ขยายวงกว้างออกไปในสังคมอินเดียพระพุทธศาสนาซึ่งเกิดมาในช่วงหลังต้องรับเอาคติความเชื่อประเพณีบางอย่างเข้าสู่ศาสนาของตน ในความเชื่อภพภูมิและการเกิดใหม่ของคนเรานั้น คนที่นับถือศาสนาพุทธทุกคนเชื่อว่า การทำดีต้องได้ดีเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม การทำความดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ตายไปแล้วเมื่อทำชั่วไว้มากก็ต้องตกนรกไปเป็นเปรต เมื่อมาดูกำเนิดและพัฒนาการของประเพณีสารทที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น พบว่าบ่อเกิดของประเพณีสารทนั้นเกิดจากความเชื่อของคนในยุคโบราณซึ่งเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจของสิ่งลึกลับ ถือได้ว่าเป็นพิธีหลักของศาสนาพราหมณ์เก่าและพราหมณ์ใหม่โดยเป็นหลักปฏิบัติที่มีความสำคัญต่อผู้ที่นับถือศาสนาพราหมณ์เป็นอย่างมาก ประเพณีสารทในพระพุทธศาสนามีต้นกำเนิดจากความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทบันทึกไว้ว่าพระเจ้าพิมพิสาร ได้ทำบุญอุทิศให้กับเปรตที่เป็นญาติของพระองค์เองและพระสารีบุตรเถระได้สร้างกุฏิ 4 หลังถวายแก่สงฆ์พร้อมทั้งข้าวและน้ำแล้วอุทิศส่วนบุญไปให้แก่เปรตที่เคยเป็นมารดาและนางติสสาอุบาสิกา ได้ถวายภัตตาหารและผ้าไตรจีวรแก่พระภิกษุ 8 รูป แล้วอุทิศส่วนบุญไปให้แก่เปรตเป็นผลให้ผู้ได้รับส่วนบุญพ้นจากความเป็นเปรตได้ ความเชื่อดังกล่าวได้มีการปฏิบัติสืบต่อกันเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน ความเชื่อดังกล่าวสอดคล้องกับ(Phra Athikarn Tongphas Kittipalo, 2017) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์คุณค่าของหลักพุทธธรรมในประเพณีบุญเดือนสิบของพุทธศาสนิกชน ตำบลผไทโรนทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” สรุปได้ว่า ประวัติความเป็นมาของบุญเดือนสิบกำเนิดและพัฒนาการความเชื่อเรื่องการบูชาผีบรรพบุรุษนั้น มีการยอมรับในระดับหนึ่งในสังคมไทย แม้ความหมายจะยังไม่ชัดเจนมากนักในบริบทของสังคม แต่การบูชาผีบรรพบุรุษนั้นก็เพื่อเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญ ให้พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ตลอดจนญาติพี่น้อง และเจ้ากรรมนายเวรจนกลายเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนสามารถหล่อหลอมสังคมได้เป็นอย่างดี เป็นคุณค่าทางจริยธรรมและเป็นรูปแบบวิถีชีวิตที่ประเสริฐความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญเดือนสิบดังกล่าวนี้ เป็นความเชื่อที่ฝังอยู่ในจิตสำนึกของชาวไทย และมีอิทธิพลกับวิถีชีวิต เพราะมีหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบุญเดือนสิบและคุณค่าด้านจริยธรรมที่ฝังลึกอยู่ในใจเป็นงานประเพณีที่สร้างความสามัคคีกลมเกลียวกันในสังคม เป็น

การปลูกฝังการรู้จักการให้ และความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น อีกทั้งคุณค่าของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีบุญเดือนสิบสามารถปลูกฝัง บ่มเพาะและยังมีคุณค่าสำหรับเป็นแนวทางในการความประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในกรอบความดีงามได้

และยังสอดคล้องกับ (Phra Sompong Jantawangso, 2014) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเรื่องเปรตที่ปรากฏในประเพณีแห่เทียนโพนตาของจังหวัด บุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่าประเพณีแห่เทียนโพนตาของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นประเพณีหนึ่งที่มีความสำคัญและปฏิบัติสืบทอดติดต่อกันมายาวนานของชาวจังหวัดบุรีรัมย์ ที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ สะท้อนให้เห็นความรัก ความเมตตา ความกรุณา ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และชุมชนแต่ละท้องถิ่น โดยจะประกอบพิธีกรรมตรงกับวันแรม 14 ค่ำเดือน 10 ของทุกปี เมื่อถึงวันแรม 14 ค่ำเดือน 10 ลูกหลาน ญาติพี่น้องที่ไปประกอบอาชีพการงานที่อื่นไม่ว่าใกล้หรือไกล ก็จะเดินทางมารวมญาติกัน เพื่อจะทำพิธีแห่เทียนโพนตา พิธีกรรมเกี่ยวกับประเพณีแห่เทียนโพนตา เป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ช่วยให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญถวายทาน และเป็นการขัดเกลาความตระหนี่ ด้านความเชื่อชาวไทยเขมรบุรีรัมย์ มีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ (โพนตา) เชื่อว่าผีโพนตาเป็นผู้มีอำนาจให้คนให้โทษแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกสังคมลงโทษกล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญูจะต้องประสบแต่ความล้มเหลวในชีวิตหาความสุขความเจริญไม่ได้ ความเชื่อดังกล่าวซึ่งมีการเช่สรวงบูชา เพื่อให้บรรพบุรุษพอใจ ท่านก็จะคอยคุ้มครองช่วย ให้พร ให้ลูกหลานประสบผลสำเร็จในชีวิตมีความสุขความเจริญ และนอกจากนี้ยังเชื่อว่าผีโพนตานั่นจะดลบันดาล ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ทางเกษตรกรรมด้วย ชาวไทยเขมรบุรีรัมย์ ได้มีความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ทำให้เป็นคนมีระเบียบวินัย มีศีลธรรม ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันสืบไป

การอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนโพนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์พบว่าการทำประเพณีแห่เทียนโพนตา ถือได้ว่าผู้ที่ได้ทำเป็นผู้มีใจชอบในการทำบุญสุนทาน มีพื้นฐานนิสัยที่แสดงออกถึงความโอบอ้อมอารี รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติตน ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ส่งผลต่อ สังคม และประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เราต้องเข้าร่วมตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงแม้จะเสียชีวิตไปแล้ว ก็ยังมีการอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่สิ้นชีวิตไปแล้วโดยมีความเชื่อว่าบุญกุศลที่ทำให้เมื่อมีการสิ้นชีวิตไปแล้วจะส่งผลบุญให้ผู้เสียชีวิตนั้น ได้ไปสู่สุคติภพภูมิที่ดี เป็นการปฏิบัติบุคคลที่ควรบูชาตามคติทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นบุคคลที่มีพระคุณ ญาติพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่หรือได้เสียชีวิตไปแล้ว และบุคคลที่เป็นลูกหลานหรือญาติพี่น้องจะต้องแสดงออกมาโดยการทำบุญอุทิศส่วนบุญไปให้เพื่อให้เขาได้รับผลบุญนั้น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ควรบูชาตามคติทางพระพุทธศาสนา อันเป็นของประณีตและละเอียดอ่อน การแสดงออกโดยการบูชาบุคคลต่าง ๆ ปรากฏอยู่ในประเพณีแห่เทียนโพนตา เช่น มีการใช้เครื่องบูชาเพราะเชื่อกันว่า รูป เทียนที่ใช้จุดบูชาพระรัตนตรัยนั้น คือ บูชาคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ก่อนที่จะกล่าวอ้อนวอนผีบรรพบุรุษสามารถเป็นสื่อติดต่อ ระหว่างมนุษย์กับผีบรรพบุรุษได้ในความกตัญญูทเวทที่ปรากฏในพิธีแห่เทียนโพนตา สอดคล้องกับสารณี ขาวดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง

“ประเพณีแซนโฎนตาบูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์: การประกอบสร้างและบทบาทของประเพณีประติษฐ์” ผลการศึกษาพบว่า งานบุญแซนโฎนตาดำเนินจากความเชื่อของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรที่ว่า ในรอบหนึ่งปี เมื่อถึง วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 เทวดาหรือพญายมจะอนุญาตให้วิญญาณบรรพบุรุษได้เดินทางมาเยี่ยมโลกมนุษย์ ครั้งหนึ่งเพื่อมารับส่วนบุญที่ลูกหลานทำไปให้ โดยมีพิธีเช่นไหว้ต้อนรับเข้าบ้านอย่างยิ่งใหญ่ งานบุญแซนโฎนตาในหมู่บ้านปรือเกียนใช้เวลาประกอบกิจกรรมต่างๆ รวม 17 วัน เริ่มตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ถึง ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 11 ตลอดงานบุญไม่ได้มีเฉพาะพิธีเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ แต่ยังมีกิจกรรมและพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนา และญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิต พบกิจกรรมทั้งสิ้น 9 กิจกรรม ได้แก่ วันเตรียมงาน พิธีโชดตารเบ้นท์ตุง พิธีกันซ้อง พิธีฉลองซ้อง พิธีแซนโฎนตา พิธีจูนโฎนตา พิธีแห่-โชด-จะกันเจอโฎนตา พิธีโชดตารเบ้นท์ทม และพิธีจูนโฎนตาหลบสรวง ซึ่งทุกกิจกรรมนี้ชาวชุมชนเขมรหมู่บ้านปรือเกียนได้สืบทอดตามรูปแบบดั้งเดิม แต่มีบางส่วนที่ปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ประเพณีแซนโฎนตาบูชาบรรพบุรุษขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ที่เกิดขึ้นใหม่ มีลักษณะการผลิตซ้ำงานบุญประเพณีและนำเสนอใหม่ โดยมีแนวคิดเบื้องหลังการออกแบบประเพณี 3 ประการ ประการแรก การเป็นพื้นที่อนุรักษ์แบบปรับเปลี่ยนงานบุญดั้งเดิมของจังหวัด เห็นได้จากการตั้งชื่อเพื่อสื่อความใหม่ภายใต้วิธีคิดแบบเก่า โดยใช้คำว่า “ประเพณี” แทนคำว่า “บุญ” เพื่อทำให้มีฐานะเทียบเท่าเทศกาลทางวัฒนธรรมที่มีทั้งพิธีศักดิ์สิทธิ์ กิจกรรมความรู้ กิจกรรมบันเทิง และมีการสืบทอดพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์โดยเลือกเฉพาะ “หัวใจ” ของงานบุญที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ พุทธศาสนา และดวงวิญญาณ ได้แก่ “พิธีจูน แซน โชด จะ” มาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนไป ประการที่สอง การเป็นพื้นที่หลอมรวมชาวสุรินทร์ ภาครัฐเล็งเห็นว่าชาวเขมร ส่วย ลาว จีน ในจังหวัด ต่างมีพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษของกลุ่ม และมีพระยาสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวางเป็น บรรพบุรุษร่วมและศูนย์รวมใจ จึงชูจุดร่วม 2 ข้อนี้ ดึงชาวสุรินทร์เข้ามาร่วมขับเคลื่อนประเพณี และช่วยสลาย “ความเป็นอื่น” ที่ว่า แซนโฎนตาเป็นพิธีเฉพาะกลุ่มเขมรให้หมดไป ประการที่สาม การเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นแนวคิดที่ทำให้เกิด การคัดเลือกอัตลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์จากคำขวัญประจำจังหวัดมานำเสนอผ่าน 4 กิจกรรมหลัก คือพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ขบวนแห่ รอบเมือง การละเล่นพื้นบ้านและงานมหรสพ และนิทรรศการมีชีวิต ด้านบทบาทของประเพณีที่มีต่อชาวสุรินทร์ในปัจจุบัน พบ 4 ประการ ได้แก่ บทบาทในการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์เป็นหนึ่งเดียว บทบาทในการให้ความบันเทิงแก่ผู้ร่วมงาน บทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประจำเดือนสิบ ของจังหวัดสุรินทร์ และ บทบาทในการเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ด้วยเหตุนี้ ประเพณีแซนโฎนตาบูชาบรรพบุรุษจึงเป็นประเพณีประติษฐ์ที่เกิดจากการคัดสรรวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มซึ่งภาครัฐและภาคประชาชนเห็นว่ามีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ มาสืบสานแบบสร้างสรรค์โดยออกแบบให้กลายเป็นประเพณีสาธารณะเพื่อรองรับความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดและรองรับบริบทของการท่องเที่ยวไปพร้อมกัน

สรุป

กำเนิดและพัฒนาการความเป็นมาประเพณีแซนโฌนตาม โดยมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นต้นกำเนิดของแนวความคิดของประเพณี โดยชาวเขมรเห็นแนวทางในการที่จะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผีบรรพบุรุษปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ให้ได้รับผลบุญกุศลที่อุทิศไป ทำให้ทุกข์เวทนาจากบ่วงกรรมมีความบรรเทา ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแซนโฌนตาเห็นแนวทางในการที่จะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ให้ได้รับผลบุญกุศลที่อุทิศไป ทำให้ทุกข์เวทนาจากบ่วงกรรมมีความบรรเทาเบาบางลง จึงให้มีการจัดพิธีแซนโฌนตาขึ้น แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ สะท้อนให้เห็นความรัก ความเมตตา ความกรุณา ความผูกพัน ของสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ และชุมชน ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามประเพณีและพิธีกรรมแซนโฌนตา (สารทเดือนสิบ) ก็จะถูกสังคมลงโทษ กล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญู และเชื่อว่าคนที่อกตัญญูจะประสบแต่ความล้มเหลวในชีวิตหาความสุขความเจริญไม่ได้ การทำประเพณีแซนโฌนตา ถือได้ว่าผู้ที่ได้ทำเป็นผู้มีใจชอบในการทำบุญสุนทาน มีพื้นฐานนิสัยที่แสดงออกถึงความโอบอ้อมอารี รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติตน ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ส่งผลต่อ สังคม และประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เราต้องเข้าร่วมตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงแม้จะเสียชีวิตไปแล้ว ก็ยังมีการอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่สิ้นชีวิตไปแล้วโดยมีความเชื่อว่าบุญกุศลที่ทำให้เมื่อมีการสิ้นชีวิตไปแล้วจะส่งผลบุญให้ผู้เสียชีวิตนั้น ได้ไปสู่สุคติภพภูมิที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

การอนุรักษ์ประเพณีแซนโฌนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์นั้นควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทย และประชาชนทั่วไป ได้ศึกษาเรียนรู้เพื่อความเข้าใจ พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมควรมีบทบาทในการให้การศึกษา และอบรมสั่งสอนที่ถูกต้องตามหลักศาสนา และควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวน ให้ร่วมกันบูชาบรรพบุรุษ เพื่อกระตุ้นเตือนให้มองเห็นความสำคัญมองเห็นโทษและประโยชน์ ของการนำหลักการบูชาบรรพบุรุษมาปฏิบัติร่วมกันความกตัญญูต่อกตเวทิต้องปลูกฝังแนวคิดให้มีความรู้ความเข้าใจให้คนทั้งหลายรู้จักคุณและตอบแทนคุณของบุคคลอื่น ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่สนับสนุนคนอกตัญญู ยกย่อง เชิดชูคนดีมีความกตัญญูต่อกตเวทิต ให้เป็นที่ปรากฏในสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการอนุรักษ์ประเพณีแซนโฌนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ผู้ที่มีความสนใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีแซนโฌนตาที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถวิเคราะห์ในประเด็น ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีอื่นๆ

- 2) ศึกษาความเชื่อเรื่องเปรตที่ปรากฏในประเพณีแซนโฌนตาของจังหวัดอื่นๆ
- 3) ศึกษาคติทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏประเพณีต่าง ๆ

References

- Burirum Provincial Cultural Office. (2010). *Complete report Khong Chi River Basin Ecological Cultural Development Project, Nong Teng Subdistrict, Krasang District, Buriram Province*. Burirum: Burirum Provincial Cultural Office.
- Burirum Provincial Cultural Office. *Complete report Khong Chi River Basin Ecological Cultural Development Project, Nong Teng Subdistrict, Krasang District, Buriram Province*.
- Chomdee, U. (2010). *Roi Ruang Muang Suring*. Surin: Sirithamoffset.
- Koawdee, S. (2016). Sandontatradition: Inheritance and Existence in the Traditional Area Context. *Humanity and Social Science Journal, Ubon Ratchthani University*, 7(2), 131-163.
- Phra Sompong Jantawangso. (2014). *Study the Beliefs of Jinn that Appear in the San Dontanta Tradition of Buri Ram Province*. Thesis Master of Art. Graduate school: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- PhraAthikarn Tongphas Kittipalo. (2017). *An Analysis of Values of Bhudhadhamma Appeared in the Tenth Month Custom of Buddhist in Phathairin Sub-District, Lamplaimat District, Buriram Province*. Thesis Master of Art. Graduate school: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Thongchan, S. (2006). *Alternative: A Study of the Leader of the Thai-Kui (Suay) Elephant Community in Tha Tum District, Surin Province*. Thesis Master of Art. Graduate school: Ramkamhang University.
- Soklim Thammarato. (2017). *A Study of Influences of Boonpajumbin Festival to Buddhists in Cambodia*. Thesis Master of Art. Graduate school: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.